

music teacher's preparedness to the implementation of artistic innovations under the conditions of educational process of secondary school.

Specific traits of sapidity of the future music teacher's instrumental-performing skills preparedness are the following: students' knowledge of instrumental performance training theory, ability to analyse and use various methods in professional activities, understanding of the capabilities of modern scientific methods of the research and usage of these methods on the level necessary to solve practical tasks that arise in the process of instrumental-performing skills training, mastering developed culture of professional thinking; preparedness to self-development and self-realization; understanding of the main tasks of profession, the disciplines, which determine the specificity of professional activity; knowledge of capabilities and methods of innovative technologies implementation in instrumental-performing training of the future music teacher.

Key words: process-functional analysis, instrumental-performing preparation, functions, productive activity, motives of activity, interest, competence.

Дата надходження статті: 10. 10.2015 р.

УДК 78.071.4:005.336.4(045)

Михаськова М.А.,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

Діяльність вчителя музичного мистецтва: термінологічно-понятійний аспект

У статті проводиться аналіз ключових понять: «діяльність», «педагогічна діяльність», «музично-педагогічна діяльність» у філософській та психолого-педагогічній літературі. З'ясовано, що педагогічна діяльність – це проєктована, прогнозована дія, заснована на осмисленні її мети, засобів виконання, принципів вибору засобів.

Визначаються основні компоненти діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва: комунікативний, організаційний, проєктувальний, конструктивний, гностичний, творчий. Доводиться, що музично-педагогічна діяльність зумовлена нерозривним зв'язком сприймання музики із засвоєнням музичних знань, формуванням виконавських умінь і навичок.

Автор статті, узагальнюючи розглянуті підходи до поняття «музична діяльність» визначає її структуру та види. Серед видів музичної діяльності виділяються слухання (сприймання музики), виконавство, творчі імпровізації, критичні судження (музично-освітня діяльність). Сприймання музики включає сприймання музики, створеної для слухання; сприймання музики у зв'язку з її виконанням; музично-дидактичні ігри для розвитку сенсорних здібностей. Виконавство вбирає в себе спів, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах. Творчість може бути пісенна, музично-ігрова, танцювальна та імпровізація на дитячих музичних інструментах. Музично-освітня діяльність – це знання про музику та знання, пов'язані з різними видами діяльності.

Ключові слова: діяльність, педагогічна діяльність, музично-педагогічна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сутність фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в сучасній науці розглядається з позицій методології системного, діяльнісного, синергетичного, особистісного, полісуб'єктивного, культурологічного, аксіологічного, етнопедагогічного підходів, що акумулюють володіння необхідними і достатніми знаннями в галузі музичного мистецтва в єдності із уміньми їх практичного відтворення у виконавській діяльності та досвідом впровадження в педагогічну практику. В цьому контексті діяльнісний підхід, на нашу думку, є одним з базових в професійному становленні мабутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій....Орієнтацію на власний чуттєвий досвід як результат діяльності душі досліджував у своїх трактатах Арістотель. До діяльності як основи освіти зверталися в своїх працях Ф. Герbart, В. Лай К. Маркс та ін. Вирішальну роль діяльності в розвитку особистості визнавали В. Асмус, О. Лановенко, О. Леонт'єв, А. Лурія, Р. Каракозов; єдність психіки і діяльності досліджували Л. Виготський, С. Рубінштейн; діяльнісно-творчий підхід

вивчав М. Каган. Але в контексті нашого дослідження нас цікавить зміст музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Формулювання цілей статті... Метою статті є аналіз та узагальнення ключових понять «діяльність», «педагогічна діяльність», «музично-педагогічна діяльність» у філософській та психолого-педагогічній літературі, визначення основних видів діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу... Категорію «діяльність» розглядали і продовжують вивчати науковці від древніх часів до сьогодення. Так, філософ Древньої Греції Аристотель, спостерігаючи за внутрішньою організацією людини, відзначав, що результатом діяльності душі стає її власний чуттєвий досвід. Цікавою була теорія формальної освіти німецького філософа і педагога Ф. Гербарта, який вважав, що навчаючись діяти, людина поступово формує навички застосування набутих знань на практиці.

У праці «Школа дії» німецький педагог В. Лай започаткував «педагогіку дії», в основу якої лягла однакова послідовність усіх життєвих процесів, що складається з трьох основних ступенів: сприймання, переробка, вираз (відтворення) або дія. Його послідовником став американський філософ, психолог і педагог, засновник діяльнісного підходу Д. Дьюї. Стрижнем його теорії навчання «шляхом дій» стала ідея керування практичним досвідом без навчальних програм, що передбачає широку учнівську та викладацьку самодіяльність [10, с. 147-150]. Його підтримав К. Маркс, який вважав, що практика є синтетичною єдністю всіх форм конкретної діяльності людини. Вона складає основу теорії та реалізує її, привносячи в теорію необхідні корективи [9].

У психологічних дослідженнях будовою діяльності визначається мотив, мета і умови дії. Саме вони зумовлюють багаторівневу природу установок, які можуть функціонувати на смисловому, цільовому та операційному рівнях регуляції діяльності особистості [2]. На думку О. Леонтьєва, «реальним базисом особистості людини є сукупність її суспільних за своєю природою відносин до світу, але таких, що реалізуються її діяльністю, точніше сукупністю її багатоманітних діяльностей». Але не вся діяльність, на думку вченого, збагачує культуру особистості, а лише та, внаслідок якої розвивається і змінюється сама людина [8, с. 123].

У кожному продукті людської діяльності втілена та діяльність, здійснення якої привело до появи цього продукту. Знання – продукт людської діяльності, і в ньому, як і в будь-якому іншому, втілена та діяльність, яка привела до появи цих знань. Тому, засвоєння досвіду, виробленого старшим поколінням забезпечує не тільки володіння певною фактологією, певною інформацією, а й забезпечує зберігання цієї інформації в пам'яті людини.

Оволодіння способами її отримання дає надійний спосіб зберігання знань, адже в будь-який момент їх можна отримати знову, здійснивши всю діяльність з одержання знань. Застосування знань у типових ситуаціях є перенесення і прикладання певного алгоритму дій до даної ситуації. У будь-яких інших ситуаціях, видозмінених, але близьких до типової, застосування знань також є перенесенням і прикладанням алгоритму дій, що був засвоєний раніше. Якщо людина не буде готова психологічно до їх розв'язання, чи не володітиме хоча б загальними способами їх розв'язання (назвемо ці ситуації нетиповими, нестандартними), то її розвиток, а в кінцевому результаті й розвиток людської культури, розвиток соціального досвіду просто припиниться [4].

У сучасній педагогіці дістала визнання думка, що здатність майбутнього вчителя до виконання професійних обов'язків формується в навчально-практичній діяльності. Процес засвоєння практичних дій (зовнішня предметна діяльність) випереджається осмисленням мети, завдань, майбутніх результатів передбачуваних дій, умов їх виконання, принципів вибору способів дій (внутрішня діяльність). Так, на думку українського педагога М. Фіцули, діяльність – це суттєва визначеність способу буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни. Основними компонентами діяльності є: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої предмет перетворюється на об'єкт, на який спрямована діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності [17, с. 59].

Педагогічна діяльність – це проєктована, прогнозована дія, заснована на осмисленні її мети, засобів виконання, принципів вибору засобів [1, с. 19-20]. На думку Н. Кузьміної, до структури педагогічної діяльності входять такі компоненти, як конструктивний, організаційний, гностичний, комунікативний, проєктувальний [7, с. 12]. Крім них у структуру діяльності науковці пропонують включити ще й творчий компонент, оскільки він передбачає формування потреби аналізувати власний педагогічний досвід і впроваджувати педагогічний досвід інших з урахуванням своєї творчої індивідуальності. Людина, що відчула радість творчості, поглиблює свій життєвий досвід та стає іншою за психологічним складом [15]. Професійну діяльність, на думку А. Козир та В. Федоришина, можна трактувати як особистісну категорію, як процес створення нового та результат творчої діяльності [6, с. 72].

Цю думку підтримує А. Козир та зазначає, що діяльність професіонала-майстра, це професійно значуща, індивідуально-творча та оптимальна діяльність, це якісний рівень фахової діяльності, котра має творчий характер, зорієнтований на соціально значущий кінцевий результат та оптимальний процес його досягнення за умови постійного самовдосконалення [5, с. 21].

Уточнюючи особливості підготовки вчителів мистецьких спеціальностей, В. Орлов визначає професійну художньо-педагогічну діяльність як процес опредмечування ідей, спрямованих на забезпечення професійного досвіду вчителів мистецьких дисциплін їх власним внеском; динамічну систему взаємодії суб'єкта навчально-виховного процесу, вчителя (викладача) мистецьких дисциплін із іншими суб'єктами (учнями, їх батьками, колегами), спрямованої на задоволення потреб учнів, гармонійний розвиток їх культури, залучення до пізнання художньо-естетичного досвіду людства, оволодіння способами спілкування з мистецтвом, накопичення індивідуального досвіду такого спілкування [11, с. 245].

Така підготовка передбачає включення до естетичної діяльності, як специфічного виду практично-духовної (створення творів мистецтва, фольклор, дизайн тощо) і духовної (естетичне споглядання, естетичне сприймання, естетичне судження тощо) діяльності, що здійснюється у тій чи іншій формі «творчості за законами краси» і дає людині вищу духовну насолоду. Похідною від естетичної є музична діяльність як специфічний вид художньої діяльності, яка виявляється у творчості, виконавстві, сприйманні. Цим різновидам діяльності відповідають три етапи існування музичного твору: створення, відтворення, слухання [12].

Серед видів музичної діяльності на уроках музичного мистецтва О. Рудницька та Н. Ветлугіна називає слухання (сприймання музики), виконавство, творчі імпрровізації, критичні судження (музично-освітня діяльність) [14, с. 39; 3]. Сприймання музики включає такі етапи: сприймання музики, створеної для слухання; сприймання музики у зв'язку з її виконанням, музично-дидактичні ігри для розвитку сенсорних здібностей. Виконавство вбирає в себе спів, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах. Творчість може бути пісенна, музично-ігрова, танцювальна та імпрровізація на дитячих музичних інструментах. Музично-освітня діяльність, на думку дослідниць, – це знання про музику та знання, пов'язані з різними видами діяльності.

У системі підготовки вчителя музичного мистецтва правомірно визнається провідна роль музичної діяльності. Р. Тельчарова зазначає, що музична діяльність є передумовою, умовою, формою, показником вияву музичної культури людини. До структури музичної діяльності вона включає такі елементи:

- суб'єкт музичної діяльності, що характеризується здатністю до музичної активності, потребами, художньою спрямованістю, готовністю до взаємодії з музичним мистецтвом, розвинутою мотиваційною сферою, музично-слуховими та загальноестетичними здібностями;
- предмет музичної діяльності (різноманітні вияви музичної дійсності та світ музики, що звучить);
- засоби музичної діяльності матеріального або духовно-практичного характеру;
- продукт музичної діяльності [16, с. 30].

Висновки... Виконання учнем на уроці певних дій ще не є показником його музичної діяльності. Якщо вчитель не ставить перед собою завдання сформулювати у школярів цю діяльність, допомогти їм перебороти операційні та мотиваційні труднощі, він не реалізує ідеї провідної ролі навчання у психічному розвитку учнів.

Отже, саме під час діяльності відбувається ефективне засвоєння необхідних знань, набуття знань і умінь, їх повторення та закріплення, формування естетичного досвіду особистості. Саме в процесі діяльності засвоюються уміння музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору; уміння освоєння технології виконання музичного твору; уміння аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; інтерпретаційні уміння.

Список використаних джерел і літератури:

1. Абдуллина О. А., Кузьмин Н. Н. Структура, содержание и методика формирования системы общепедагогических умений и навыков у студентов педагогических институтов / О. А. Абдуллина, Н. Н. Кузьмин // Структура и содержание общепедагогической подготовки студентов педагогических институтов: Межвузовский сборник научных трудов / ред. А. И. Пискунова. – М.: МГПИ им. Ленина, 1984. – С. 19 – 20.
2. Асмолов А. Г. Деятельность и установка / А. Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1979. – 150 с.
3. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К.: Музична Україна, 1978. – 256 с.

4. Досвід творчої діяльності як категорія вираження цілей навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : http://ualib.com.ua/br_4293.html
5. Козир А. В. Акмеспрямовані стратегії формування фахової майстерності майбутнього вчителя музики / Алла Володимирівна Козир // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А. В. Козир. – Вид. друге, доповн. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 402 с.
6. Козир А. В., Федоришин В. І. Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-методич. посіб. / А. В. Козир, В. І. Федоришин. – К.: Вид-во НПУ ун-т імені М. П. Драгоманова, 2012. – 263 с.
7. Кузьміна Н. В. Очерки психологии труда учителя / Н. В. Кузьмина. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1967. – 183 с.
8. Леонтьев А. Н. Дятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
9. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинение / Карл Маркс, Фридрих Энгельс.- Издание второе. - Т.29. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1952. – 760 с.
10. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. Навч. посібник для студентів музичних спеціальностей / О. В. Михайличенко. – Суми: Вид-во «Наука», 2004. – 210 с.
11. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: Монографія / За загальною ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 276 с.
12. Ростовський О. Я. Музична педагогіка: навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали / О. Я. Ростовський. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2001. – 112 с.
13. Рудницька О. Музика і культура особистості (Проблеми сучасної педагогічної освіти) / О. Рудницька. – К.: ІЗМН, 1998. – 247 с.
14. Сисоева С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / Світлана Олександрівна Сисоева. – К.: Випол, 2001. – 502 с.
15. Тельчарова Р. А. Музыка и культура (личностный подход) / Р. А.Тельчарова // Эстетика. – 1986. – № 11. – 86 с.
16. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К.: Академія, 2000. – 544 с.

Транслітерований список літератури:

1. Abdullina O. A., Kuz'min N. N. Struktura, sodержanie i metodika formirovaniya sistemy obshhepedagogicheskix umenij i navy'kov u studentov pedagogicheskix institutov, Struktura i sodержanie obshhepedagogicheskoy podgotovki studentov pedagogicheskix institutov: Mezhvuzovskij sbornik nauchny'x trudov, red.A. I. Piskunov, Moskva, MGPI im.Lenina, 1984, pp.19-20.
2. Asmolov A. G. Deyatel'nost' i ustanovka. Moskva, MGU, 1979, 150 p.
3. Vetlugina N. O. Muzychnyi rozvytok dytyny. Kyiv, Muzychna Ukraina, 1978, 256 p.
4. Dosvid tvorchoi diialnosti yak kategoriia vyrazhennia tsilei navchannia. [elektronni resurs]. Rezhum dostupu: :http://ualib.com.ua/br_4293.html
5. Kozur A. V. Akmespriamovani strategii formuvannia fakhovoi maisternosti maibutnoho vchutelia muzyky. Teoriia ta metodyka mystetskoj osvity. Naukova shkola G. M. Padalky. Kolektyvna monohrafiia. Pid red, vydannya druge, dopovnene. Kyiv, NPU im.M. P. Dragomanova, 2011, 402 p.
6. Kozur A. V., Fedoryshun V. I. Vstup do akmeologii mystetskoj osvity:navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv, NPU im.M.P.Dragomanova, 2012, 263 p.
7. Kuzmina N. V. Ocherki psixologii truda uchitelya. Leningrad, Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1967, 183 p.
8. Leont'ev A. N. Deyatel'nost'. Soznanie. Lichnost'. Moskva, Politizdat, 1975, 304 p.
9. Marks K., E'ngel's F. Sochinenie. Izdanie vtoroje. Volume 29. Moskva, Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury', 1952, 760 p.
10. Myxailychenko O. V. Osnovy zahalnoi ta muzychnoi pedahohiky: teoriia ta istoriia. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv muzychnykh spetsialnostei. Sumy, vydavnytstvo Nauka, 2004, 210 p.
11. Orlov V. F. Profesiine stanovlennia vchyteliv mystetskykh dystsyplin: monohrafiia, za zahalnoiu red. I. A. Ziaziuna, Kyiv, Naukova dumka, 2003, 276 p.
12. Rostovskij O. Ya. Muzychna pedahohika: navchalni programy, metodychni rekomendatsii ta materialy. Nizhyn, vydavnytstvo NDPU im.M.Hoholia, 2001, 112 p.
13. Rudnytska O. Muzyka i kultura osobystosti (Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity), Kyiv, IZMN, 1998, 247 p.
14. Sysoieva S. O. Pedahohichni tekhnolohii u neperervnii profesiinii osviti: monografiia. Kyiv, Vipol, 2001, 502 p.
15. Tel'charova R. A. Muzy'ka i kul'tura (lichnostny'i podhod). E'stetika, 1986, №11, 86 p.

16. Fitsula M. M. Pedagogika: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh pedagogichnykh zakladiv osvity, Kyiv, Akademiia, 2000, 544 p.

Аннотация

Деятельность учителя музыкального искусства: терминологический аспект и понятие

Михаськова М.А.

В статье проводится анализ ключевых понятий: «деятельность», «педагогическая деятельность», «музыкально-педагогическая деятельность» в философской и психолого-педагогической литературе. Выяснено, что педагогическая деятельность - это проектированное, прогнозируемое действие, основанное на осмыслении её цели, средств исполнения, принципов выбора средств.

Определяются основные компоненты деятельности будущего учителя музыкального искусства: коммуникативный, организационный, проективный, конструктивный, гностический, творческий. Доказывается, что музыкально-педагогическая деятельность обусловлена неразрывными связями восприятия музыки и освоения музыкальных знаний, формирования исполнительских умений и навыков.

Автор статьи, обобщая рассмотренные подходы к понятию «музыкальная деятельность», определяет её структуру и виды. Среди видов музыкальной деятельности выделяются слушание музыки (восприятие музыки), исполнительство, творческие импровизации, критические рассуждения (музыкально-образовательная деятельность). Восприятие музыки включает: восприятие музыки, созданной для слушания, восприятие музыки в связи с её исполнением, музыкально-дидактические игры для развития сенсорных способностей. Исполнительство включает в себя пение, музыкально-ритмические движения, игру на детских музыкальных инструментах. Творчество может быть песенным, музыкально-игровым и танцевальным, а также импровизация на детских музыкальных инструментах. Музыкально-образовательная деятельность - это знания о музыке и знания, связанные с разными видами деятельности.

Ключевые слова: деятельность, педагогическая деятельность, музыкально-педагогическая деятельность.

Summary

Activity of the Teacher of Music Art: Terminological and Conceptual Aspect

Mykhaskova M.A.

The analysis of the key notions: «activity», «pedagogical activity», «music-pedagogical activity» in the philosophical and psychological-pedagogical literature has been conducted in the article. It is found out that pedagogical activity is projected, prognosticated action, based on understanding of its objectives, means of implementation, principle in the choice of means.

The main components of the activity of the future teacher of music art have been determined: communicative, organizational, projecting, constructive, Gnostic, creative. It is proved that musical-pedagogical activity is stipulated by the indissoluble connection of music perception with the acquisition of musical knowledge, formation of the performing skills and abilities.

The author of the article, summarizing the approaches to the concept «musical activity» defines its structure and types. Among the types of musical activity, hearing (perception of music), performing, creative improvisations, critical judgments (music-educational activity) have been singled out. Perception of music includes: perception of music, created for the hearing, perception of music in connection with its performing, musical-didactic games for the development of sensory abilities.

Performance includes singing, musical-rhythmic movements, playing children's musical instruments. Creativity can be singing, musical-gaming and dance, and improvisation children's musical instruments. Music-educational activity means knowledge of music and knowledge, connected with different kinds of activity.

Key words: activity, teaching activity, music-pedagogical activity.

Дата надходження статті: 10.05.2015 р.